

KLUB

Juhász Lilla

A magyarországi információs társadalom fejlődésének trendjei: World Internet Project 2006

Az ITTK Szakmai Klubjában február 20-án megrendezett klubest vendégei a World Internet Project (WIP) 2006. évi magyarországi eredményeiről készült jelentés szerzői (Fábián Zoltán, Galács Anna, Gerhardt Erik, Kollányi Bence és Székely Levente) voltak. A WIP az információs társadalom kutatásának megkerülhetetlen adatforrása Magyarországon immár hatodik éve: ez a longitudinális nemzetközi kutatási program nem valamilyen speciális szempontból vizsgálódik, hanem az internet általános társadalmi hatásait térképezi fel. Lehetővé teszi a változások folyamatos nyomon követését, és rávilágít, hogy milyen rövid és hosszú távú hatásokat gyakorol az emberek vélekedéseire, szokásaira, kapcsolataira és általában a háztartások életére az internethasználat. Elemzésesei arra is lehetőséget nyújtanak, hogy az üzleti és a kormányzati politikában a változások követésével kellően rugalmas és mindig az éppen legjellemzőbb kérdéseket, problémákat előtérbe helyező stratégiák születhessenek. Magyarországon a program gondozását az ITHAKA Kht. és a TÁRKI Rt. vállalta, a BME-Unesco Információs és Trendkutató Központ (ITTK) munkatársainak részvételével.

A kutatás résztvevői a 2006. évi eredmények publikálása alkalmából az elemzési módszerek változásának okairól, valamint a legfontosabb és legérdekesebb jelenségekről és folyamatokról számoltak be. A szakmai klubesten nemcsak az internettel kapcsolatos véleményekről és az internet társadalmi hatásairól, a hozzáférés és a használat hazai jellegzetességeiről esett szó, hanem az internet nem használatának okairól, a terjedést gátló tényezők materiális és kognitív dimenzióiról is.

Az elemzési módszerek változása

A magyarországi WIP-kutatás az első három évben paneljellegű volt, azaz minden évben ugyanannak a mintának az internethasználatával – illetve az internet nem használatával – kapcsolatos attitűdjeit vonták górcső alá. A paneljellegű kutatást 2003-ban nagymintás vizsgálat váltotta. Sokáig ugyanis a magyar társadalomnak csak elenyésző hányada rendelkezett az információs írástudás kompetenciájával, a nagymintás vizsgálat segítségével pedig az internetfelhasználók közötti különbségek feltárására is lehetőség nyílt: ekkor mintegy 5 ezer fő került be a mintába. Az internethasználók számának folyamatos növekedése tette lehetővé, hogy a 2006. évi vizsgálat alapjául szolgáló reprezentatív mintát 4 ezer főre csökkentessék. Mivel 2006-ban a 14 éves és annál idősebb magyar állampolgárok 36%-a használta az internetet, a 2007. évi kutatás során várhatóan

tovább csökken majd a minta – közölte az adatfelvételért és a terepmunkáért felelős Tárki Rt. képviselőjében Fábíán Zoltán.

Az ideai jelentés újdonsága, hogy a magyar társadalom és az internet alapdimenzióit nem pusztán a 2006-ban mért adatok alapján értékeli, hanem három év (2002, 2004 és 2006) kutatási eredményeit összevetve is.

A 2006. év legfontosabb trendjei

Csökkenő materiális érvek, növekvő kognitív gátak

A WIP keretében folyó kutatás projektvezetője, Galács Anna a 2006. év legfontosabb trendjeként azt emelte ki, hogy az internet nem használatának okai között a materiális érvek 2003 óta tartó csökkenő tendenciát mutatnak, miközben fokozódó hangsúly kerül az okok kognitív dimenziójára is. Az internetpenetráció Magyarországon a 2005. évhez képest – az internetszolgáltatási díjak radikális csökkenése ellenére (egy átlagos széles sávú hozzáférés havi díja 10 ezer forintról 3–6 ezer forintra csökkent) – mindössze kb. 4%-kal nőtt. Mivel az árcsökkenést nem követte az internetezők számának radikális növekedése, egyértelműen bebizonyosodott, amit a társadalomtudósok által már korábban is sugalltak: az alacsony szintű internetpenetrációért a motiváció hiánya és az ún. kognitív gátak tehetők felelőssé. Fábíán Zoltán a kulturális jellegű motivációs okok hátterében (a 35 év feletti korosztály esetében) a digitális írástudás hiányát jelölte meg.

A hozzáférés és a használat dimenziói

2006-ban a magyar háztartások 38%-a rendelkezett működőképes számítógéppel, ami az előző két év stagnálásával szemben jelentős változás: 2004-ben és 2005-ben ugyanez az arány 31-32%-os volt. A számítógépek 38%-os lakossági elterjedtsége 50%-os számítógép-használati aránnyal párosul, amit Fábíán Zoltán egyúttal az internetpenetráció felső korlátjának is tekint, hiszen kézi számítógépen vagy mobiltelefonon keresztül is rá lehet csatlakozni az internetre. Ugyanakkor – még a lehetőségessé váló új felhasználási módok és a személyre szabhatóság figyelembevétele mellett is – az asztali (vagy hordozható) számítógép tekinthető továbbra is az internethasználat legfőbb eszközeinek.

Az internethasználat jellegzetességei

A megkérdezett internetezők az internetezés helyszínéeként leggyakrabban az otthonukat jelölték meg. Az otthoni internethasználat növekvő tendenciát mutat: míg 2002-ben az internetezők mindössze 33%-a, 2004-ben pedig 51%-a internetezett otthon, 2006-ban ez már 63%-ukról mondható el. (Ezzel párhuzamosan az iskolai internethasználat folyamatosan csökkenő tendenciát mutat, az internetezők között egyre kevesebben vannak, akik az iskolát választják az internetezés helyszínéül.)

Az internethasználat jellegzetességei kapcsán Kollányi Bence arra figyelmeztetett, hogy a digitális megosztottság különösen az otthoni internethasználat tekintetében szembetűnő. A települési lejtő továbbra is érzékelhető: míg a fővárosi internetezők 80%-a az otthonában internetezik, addig a községekben élő internetezők esetében ez az arány mindössze 50%.

Az internettel kapcsolatos vélemények és az internet társadalmi hatásai

Az új technológiáknak a világra gyakorolt hatását a megkérdezettek többsége (55%) pozitívnak tartja. A korábbi években mért adatokkal összehasonlítva azonban látható, hogy a pozitív megítélés folyamatosan csökken. Sőt, Gerhardt Erik figyelmeztetett arra, hogy egy olyan folyamatnak lehetünk tanúi, amely hosszú távon az új technológiák megítélésével kapcsolatos szélsőséges nézetek eltűnését fogja eredményezni. E trend mögött – az ITHAKA kutatójának a véleménye szerint – az áll, hogy az új technológiák mindannyiunk életének részévé válnak, ezért megítélésükben is egyre reálisabb kép kezd kialakulni.

Az internet társadalmi hatásai közül Gerhardt Erik az internetezők baráti kapcsolatainak feltérképezésére irányuló vizsgálati eredményeket emelte ki. A baráti kapcsolatokat a kutatók három kategóriába sorolták, melyek közül az elsőbe a világhálón történt megismerkedés nyomán létrejött személyes találkozásokat, a másodikba az interneten keresztül fenntartott, de személyes találkozást nem eredményező ismeretségek, a harmadikba pedig a személyes kapcsolatot az interneten keresztül hosszabb időn át fenntartó barátságok kerültek.

A válaszadók többsége a korábbi évek tapasztalatai alapján kialakult előzetes várakozásoknak megfelelően, elsősorban a már meglévő kapcsolatainak a fenntartására használja a világhálót, míg az eredetileg az interneten keresztül létesített tartós kapcsolatok száma meglehetősen csekély.